

УДК 37.011.31:94:371.3

Тетяна Скрябіна, кандидат педагогічних наук, доцент
Євпаторійського інституту соціальних наук
РВНЗ “Кримський гуманітарний університет”, м. Ялта

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

У статті обґрунтовано сутність проектного методу навчання. Розкриті принципи та функції методу проектів, основні вимоги щодо його використання. Розглянуті різні типи навчальних проектів які доцільно використовувати в процесі практичної підготовки майбутнього вчителя історії.

Ключові слова: освіта, метод проектів, процес, навчання, принцип, функція, студент, учень.

Лит. 8.

Татьяна Скрыбина, кандидат педагогических наук, доцент
Евпаторийского института социальных наук
РВУЗ “Крымский гуманитарный университет”, г. Ялта

МЕТОДИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИСТОРИИ К РЕАЛИЗАЦИИ МЕТОДА ПРОЕКТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

В статье обобщено сущность проектного метода обучения. Раскрыты принципы, функции метода проектов, основные требования его использования. Рассмотрены разные типы учебных проектов, которые целесообразно использовать в процессе практической подготовки будущего учителя истории.

Ключевые слова: образование, метод проектов, процесс, обучение, принцип, функция, студент, ученик.

Tetyana Skryabina, Ph.D. (Pedagogic) Docent of
Eupatoria Institute of Social Sciences
Crimea Humanitarian University, Yalta

METHODICAL TRAINING OF FUTURE HISTORY TEACHER TO REALIZATION OF THE PROJECT METHOD DURING STUDYING

The article summarized the essence of the project method of teaching. The principles and functions of the project method and the basic requirements of its use are revealed. The different types of educational projects are considered, which should be used in the course of practical training for the future teachers of history.

Keywords: education, the project method, process, teaching, principle, function, student, pupil.

Постановка проблеми. Сьогодні метод проектів пройшов стадію еволюційних змін, народившись з ідеї вільного виховання, проектна технологія стає інтегрованим компонентом досить розробленої та структурованої системи освіти. При цьому сутність методу проектів майже не змінилася.

В основу методу проектів покладено ідею, що виявляє сутність поняття “проект”, його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати за умови розв’язання тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Результат можна побачити, продумати, використати в реальній практичній діяльності.

Реалізація методу проектів на практиці веде до зміни позиції майбутнього вчителя історії. Із носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності своїх учнів. Змінюється психологічний клімат в класі, оскільки вчителю історії доводиться переорієнтувати свою навчально-виховну роботу і роботу учнів на

різноманітні види самостійної діяльності, на пріоритет діяльності пошукового, дослідницького, творчого характеру. Цей метод у сучасних умовах показує, що з його використанням ефективність процесу навчання та виховання збільшується. Він дає змогу реалізувати низку найважливіших теоретичних положень, відкриває нові можливості у програмуванні навчально-виховного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Освітній і розвивальний потенціал запровадження методу проектів в процесі підготовки майбутнього вчителя історії, розкрито в працях сучасних відомих методистів, вчителів історії: К. Баханова, О. Захарченко, І. Зязюна, В. Зоц, О. Мокрогуза, Ф. Левітас, О. Пометун, Г. Фреймана та ін.

Мета статті – розглянути методичні аспекти підготовки майбутнього учителя історії до реалізації методу проектів в практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Для глибокого розуміння вирішення проблеми підготовки вчителів історії в Україні та правильного

розв'язання багатьох сучасних проблем великого значення набуває вивчення, теоретичний аналіз та творче використання досвіду, набутого за весь період розвитку та вдосконалення історичної освіти. При вивченні дисципліни "Шкільний курс "Історія України" з методикою його викладання, відбувається орієнтація навчально-виховного процесу на розвиток особистості студента, відмова від монополії однієї ідеології чи історичної концепції та тлумачення історії, сприйняття плюралізму думок в історичній науці, як реалії сьогодення. Майбутні вчителі історії повинні вміти критично осмислювати минуле і прогнозувати майбутнє, формувати історичну свідомість, осмислювати нові підходи в методиці навчання історії.

Курси навчальних дисциплін, які відносять до формування практичних навичок майбутніх учителів історії, треба будувати, враховуючи не лише логіку викладання шкільного предмета, як окремої галузі наукового знання, а й обов'язково, налаштовуючи студентів на реальну педагогічну та інноваційну діяльність.

Метою методу проектів є створення умов, за яких учні самостійно й охоче отримують знання з різних джерел, вчать користуватися ними (знаннями) для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; удосконалюють комунікативні вміння, працюючи в різних групах; розвивають дослідницькі вміння та аналітичне мислення [7].

Метод проектів завжди зорієнтований на самостійну діяльність учнів, яка реалізується як в індивідуальній, так і в парній, груповій діяльності, що завжди передбачає розв'язання проблеми: з одного боку – використання сукупності різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – необхідність інтегрування знань, умінь використовувати знання з різних галузей науки, техніки тощо. Результати виконання проектів мають бути, що називається, "відчутними", тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання (якщо практична – конкретний результат) готове до використання (на уроці, в школі, у реальному житті). Метод проектів передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих підходів по своїй суті [6, 14].

Виходячи із сутнісних ознак методу проектів, логічно сформулювати основні вихідні положення проектування як діяльності.

Проектна робота дуже перспективна, оскільки в ній кожен з учасників не втрачає свого статусу активної діючої особистості, намагається зайняти в групі позицію, що відповідає його можливостям: знанням, умінням, здібностям, мисленню тощо. Це позначається на загальному формуванні

індивідуального стилю вихованця. Працюючи над проектом, учні спілкуються, співпрацюють і допомагають один одному в процесі навчання, розвивають соціальні, розумові та комунікативні навички.

К. Баханов, В. Нишета виділяють такі принципи методу проектів [1, 10]:

- активності у виборі завдання та його опрацюванні;
- життєвого, практичного характеру проекту, його суспільно-корисної установки;
- інтересу учнів до роботи;
- поєднання теорії з практикою, знань і навичок;
- здатності проекту породжувати в процесі роботи нові спроможності втілення проекту;
- самостійності;
- творчості;
- колективної діяльності.

Розмаїття цілей і завдань проектування свідчить про його поліфункціональність. Розробляючи концептуальні положення методу проектів, В. Зоц, виділяє такі його функції:

1. Пізнавальну (під час проектування учні здобувають нові знання та вміння);
2. Ціннісно-орієнтаційну (спрямованість діяльності людини на певні цінності називається ціннісною орієнтацією);
3. Комунікативну (навички спілкування в групі, необхідність презентувати результати діяльності з проектування);
4. Практичну (діяльнісний аспект проектування);
5. Функцію гуманізації (особистість учня стає епіцентром діяльності вчителя);
6. Критеріально-оціночну (зовнішнє оцінювання, оцінювання вчителем, цінування учнями відбувається за встановленими заздалегідь критеріями) [3, 3].

Виконання проекту передбачає зв'язок з реальним життям, незвичайність форми і самостійність виготовлення, створення матеріалів, що по суті є різними формами документування: анотація, рецензія, анкета, таблиця, опис, фото, аудіо- або відеозвіт, колаж, комікс, сценарій, щоденник, журнал, довідник, резюме, каталог, брошура, альбом, словник, стаття, стінгазета, виставка. Матеріал може подаватися в різних формах: дискусія, огляд, виставка, демонстрування, обговорення, рольова гра, диспут, повідомлення, доповідь, конференція, репортаж, драматизація.

Під час використання проектного методу всі учасники навчально-виховного процесу розв'язують цілу низку різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань. Це сприяє розвитку пізнавальних навичок учнів, формуванню вміння самостійно конструювати

свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі тощо.

Основними вимогами до використання методу проектів є: наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), розв'язання якої потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів; структурування змістової частини проекту (із зазначенням поетапних результатів); використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження; обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентації, захисту, творчих звітів); збір, систематизація та аналіз отриманих даних; підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація; висновки, висунення нових проблем дослідження [6, 15].

Таким чином, структурні компоненти методу проектів багатогранні, етапи реалізації самого проекту треба досконало вивчати та дуже добре опрацьовувати, для того щоб досягнути поставленої мети в процесі навчання історії, тому що вони – це своєрідний алгоритм дій, правильне виконання яких у визначеній послідовності веде до наперед запланованого, передбачуваного результату.

Для практичної реалізації методу проектів на уроках історії, на думку К. Баханова, В. Нищета, О. Пометун, найбільш придатні такі типи проектів:

- дослідницькі проекти потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, у тому числі експериментальних методів обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми і накреслення шляхів її розв'язання;

- творчі проекти не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Учні заздалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення – рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято тощо. І тоді потрібні сценарій фільму, програма свята, макет журналу, альбому, газети;

- ігрові проекти – учасники беруть на себе певні ролі, зумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості. Імітуються їх соціальні і ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими учасниками, ситуаціями. Ступінь творчості учнів дуже високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра [4];

- інформаційні проекти спрямовані на збирання інформації про якийсь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції у ході роботи над проектом. Структуру такого проекту можна позначити таким чином: мета проекту, його актуальність; методи отримання (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, у тому числі й електронні, інтерв'ю, анкетування тощо) та обробки інформації (її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки); результат (стаття, реферат, доповідь, відеофільм); презентація (публікація, у тому числі в електронній мережі, обговорення у телеконференції). Такі проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів, їх модулем [6];

- практично-орієнтовані проекти – результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону, проект шкільного саду). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є гарна організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження в практику;

- навчально-телекомунікаційні проекти – це спільна навчально-пізнавальна творча або ігрова діяльність учнів партнерів, організована на основі комп'ютерної телекомунікації, яка має спільну мету дослідження певної проблеми, узгоджені методи, способи діяльності й спрямована на досягнення спільного результату діяльності [5].

Специфіка телекомунікаційних проектів полягає передусім у тому, що вони за своєю суттю завжди міжпредметні. Розв'язання проблеми, закладеної в будь-якому проекті, завжди потребує інтегрованого знання. Але в телекомунікаційному проекті, особливо міжнародному, потрібна, як правило, більш глибока інтеграція знань, що передбачає не тільки знання власне предмета досліджуваної проблеми, а й особливостей національної культури партнера, його світовідчуття.

Тематика і зміст телекомунікаційних проєктів мають бути такими, щоб їх виконання цілком природно залежало від властивостей комп'ютерних телекомунікацій. Інакше кажучи, не кожен проєкт, яким би цікавим та практично значущим він не здавався може відповідати характеру телекомунікаційних.

Телекомунікаційні проєкти педагогічно виправдані в тих випадках, коли в ході їхнього виконання передбачено численні, систематичні, разові або тривалі спостереження за тим чи іншим природним, фізичним, соціальним та іншими явищами, які потребують збирання даних у різних регіонах для розв'язання поставленої проблеми; передбачено порівняльне вивчення, дослідження того чи іншого явища, факту, події, яка відбулася або має місце в різних місцевостях для виявлення певної тенденції чи прийняття рішення, розробки пропозицій тощо; передбачено порівняльне вивчення ефективності використання одного й того самого або різних (альтернативних) способів розв'язування однієї проблеми, одного завдання для виявлення найбільш ефективного, прийняттого для будь-яких ситуацій рішення, тобто для отримання даних про об'єктивну ефективність способу розв'язання запропонованої проблеми; запропоновано спільну розробку певної теми, чи то практична робота (виведення нового сорту рослини в різних кліматичних зонах), чи творча (створення журналу, газети, веб-сторінки, п'єси, книги, музичного твору, пропозицій щодо вдосконалення навчального курсу, спортивних, культурних спільних заходів, народних свят тощо); передбачено провести захопливу пригодницьку спільну комп'ютерну гру, змагання [7, 28].

На практиці частіше доводиться мати справу зі змішаними типами проєктів.

Окремо треба сказати про необхідність організації зовнішнього оцінювання проєктів, оскільки тільки таким чином можна простежити їх ефективність, збої, необхідність своєчасної корекції. Характер цього оцінювання залежить як від типу проєкту, так і від його теми (змісту), умов проведення. Якщо це дослідницький проєкт, то він має етапність проведення, причому успіх усього проєкту багато в чому залежить від правильно організованої роботи на окремих етапах. Параметри зовнішнього оцінювання проєкту: значимість і актуальність висунутих проблем, адекватність їх навчальної тематики; коректність використаних методів дослідження і методів обробки отриманих результатів; активність кожного учасника проєкту відповідно до його індивідуальних можливостей; колективний характер прийнятих рішень (за групового проєкту); характер спілкування і взаємодопомоги учасників проєкту.

Незалежно від типу проєкту результати роботи мають бути "відчутними", певним чином оформленими, повинні мати конкретне матеріальне вираження (відеофільм, альбом, бортжурнал "подорожей", комп'ютерна газета, альманах, веб-сторінка, серія заходів, репортаж тощо).

З метою досягнення позитивних результатів у запровадженні методу проєктів майбутній вчитель історії має бути різнобічно підготований:

- інформаційно (із теоретичною підготовкою);
- організаційно-практично (із закріпленням та апробацією теоретичних знань на практиці);
- рефлексивно (із самостійною роботою щодо осмислення й творчого аналізу результатів експериментальної роботи);
- корекційно (спрямування на поповнення знань і практичних навичок учителя, необхідних для подолання труднощів, що виникли);
- методологічно (консультації з педагогами – "тренерами", які можуть навчати інших, відвідування майстер-класів) [1, 49].

Проєкти органічно вписуються в навчальний процес або виконуються в позаурочний час. Метод проєктів як метод навчання відповідає основним положенням системи освіти: формує критичне і творче мислення як пріоритетні напрямки інтелектуального розвитку людини. Критичне мислення сприяє розвитку таких навичок: аналіз інформації, відбір і порівняння фактів, встановлення асоціацій з вивченими явищами, фактами, самостійність, логічна побудова доказів, систематизація результатів.

Метод проєктів дає змогу розв'язувати завдання формування всіх перерахованих вище інтелектуальних умінь критичного і творчого мислення майбутніх учителів історії. Колективна та індивідуальна робота над тією чи іншою проблемою, яка має на меті не тільки розв'язати дану проблему і довести правильність її розв'язку, а й показати результат своєї діяльності як певний продукт, передбачає необхідність у різні моменти пізнавальної, експериментальної творчої діяльності використовувати сукупність перелічених вище навичок. Усі ці навички потрібно формувати. Для цього і використовується метод проєктів.

Висновок. Таким чином, використання методу проєктів у навчально-виховному процесі підсилює прагнення до відкриття нового, в методичній та практичній роботі майбутнього вчителя історії та учнів. Цей процес взаємодії є особистісно орієнтованим, і спрямованим на використання різних дидактичних підходів, має високу мотивацію, що означає зростання інтересу та залучення до роботи вихованців в міру її

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

виконання. Результативність роботи над проектом визначаємо за сформованістю практичних навчальних умінь, а також особистісних якостей майбутніх учителів історії: вміння працювати в групі, враховувати чужу думку, вміти переживати не тільки успіхи, але й невдачі, відстоювати свої погляди.

1. Баханов К.О. *Життєтворчі проекти в навчанні історії України [текст]* / К.О. Баханов, В.А. Нищета. – Х.: Основа, 2008. – 109 с.

2. Захарченко О. *Метод проектів (теоретичні основи методу та практичні поради)* / О. Захарченко // Завуч. – 2003. – № 32. – С. 15–18.

3. Зоц В. *Впроваджуються проектні технології* / В. Зоц // Завуч. – 2004. – № 6. – С. 2–3.

4. *Методика навчання історії в школі. [текст]* / О. Пометун, Г. Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.

5. Мокрогуз О.П. *Іноваційні технології на уроках історії [текст]* / О.П. Мокрогуз. – Х.: Основа, 2005. – 192 с.

6. Ніколаєва О. *Колективний проект: підготовка та захист (Технологія реалізації методу проектів)* / О. Ніколаєва // Завуч. – 2005. – № 31. – С. 14–17.

7. *Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій* / За ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 240 с.

8. Шоган В.В. *Методика преподавания истории в школе. Уроки истории нового поколения [текст]* / В.В. Шоган. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005. – 128 с.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2014

УДК 378.3:004

Павло Кузьменко, доцент кафедри основ виробництва та дизайну
Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

У статті наведені приклади використання сучасних інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів всіх форм навчання на основі розробки електронних підручників.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційно-педагогічні технології, електронний підручник, самостійна робота.

Лит. 5.

Павел Кузьменко, доцент кафедри основ виробництва та дизайну
Полтавского государственного педагогического университета имени В.Г. Короленко

ВНЕДРЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБЕСПЕЧЕНИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ

В статье приведены примеры использования современных информационных технологий в организации самостоятельной работы студентов всех форм обучения на основе разработки электронных учебников.

Ключевые слова: дистанционное обучение, информационно-педагогические технологии, электронный учебник, самостоятельная работа.

Pavlo Kuzmenko, Docent of Fundamentals of Design and Manufacturing Department
Poltava State Pedagogical University by V. Korolenko

IMPLANTATION OF INFORMATION AND PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES FOR STUDENTS INDEPENDENT OPERATION SUPPORT

The paper presents examples of the use of modern information technology in the organization of independent work of students of all forms of education through the development of electronic textbooks.

Keywords: distance education, information and pedagogical technologies, electronic textbook, independent work.

Постановка проблеми. В останні роки в освіті відбулися значні зміни, спрямовані на її зближення й узгодження зі світовими тенденціями. Насамперед це пов'язано з переходом навчання за Болонським процесом. За цією системою п'ятдесят відсотків навчального процесу відводиться на позааудиторну роботу студента,

тобто організацію самостійної роботи й розвиток дистанційної форми навчання [2].

З кожним роком число досліджень і публікацій із проблем самостійної роботи студентів постійно зростає [1, 4]. Тема самостійної роботи тісно перегукується з темою дистанційного навчання. В усьому світі цим дослідженням займаються вже давно й серйозно. Існувало багато проектів,